

กระบวนการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
เพื่อการอาศัยอยู่อย่างมีความสุข :
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

The Process of Developing an
Elderly-Friendly City for Happy Living: A Case Study of
Kelang Nakhon Municipality, Lampang Province

พัชรสฤษฎ์ กนิษฐเสน^{1*} รัชดาพร หวลอารมณ¹ และเพชรวลี กนิษฐเสน²
Patcharasalid Kanittasen^{1*}, Ratchadaporn Hualarom¹, and Patcharavalee Kanittasen²

¹ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 52000

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 52000

¹ Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, 52000, Thailand

² English major Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, 52000, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: bomb2114@gmail.com

(Received: March 22, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: September 5, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ให้เป็นเมืองที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต ตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้สูงอายุจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องจำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า บริบทความต้องการและศักยภาพของเทศบาล มีศักยภาพในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเสมอภาคและการเข้าถึงสภาพแวดล้อม แต่ยังมีช่องว่างด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการคมนาคมขนส่ง จึงได้เสนอแนวทางในการพัฒนา 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ 2) การส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนระหว่างคนต่างวัย การสร้างคุณค่าทางสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการข้อมูลและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งด้วยตนเองและโดยชุมชน สำหรับการแนวทางการขับเคลื่อนเมืองตามแนวทางนี้ ประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการดำเนินงานบนฐานข้อมูล 2) การจัดการจากรากฐาน 3) การดำเนินงานแบบเครือข่ายหลายภาคส่วน และ 4) การดำเนินการอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสูงวัยในถิ่น การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร

Abstract

This research aims to investigate development approaches for transforming Kelang Nakhon Municipality in Lampang Province, Thailand, into an age-friendly city where older adults can live happily throughout their lives, in alignment with the World Health Organization (WHO) guidelines. This study employed mixed-methods research design. Quantitative data were collected from 400 older adults through a questionnaire survey, while qualitative data were obtained from focus group discussions (FGDs) and in-depth interviews (IDIs) with 30 key stakeholders involved in elderly development. Findings reveal that the municipality possesses substantial potential for developing into an age-friendly city, particularly in the areas of equity and environmental accessibility. However, deficiencies remain in economic security and transportation. Three key development strategies are proposed: (1) enhancing the environment and housing to ensure suitability and safety for older adults; (2) fostering intergenerational relationships, promoting social value, and strengthening economic security for the elderly within the community; and (3) developing information services and healthcare capacity to support self-care and community-based assistance. Implementation of the city development plan will involve four main processes: (1) data-driven operations; (2) grassroots management; (3) multi-sectoral network collaboration; and (4) sustainable management.

Keyword: Aging in Place, Development of Age-Friendly Cities, Quality of Life of Older Adults, Kelang Nakhon Municipality

บทนำ

ภาวะโลกแห่งผู้สูงอายุ (Global Aging) [1] ความท้าทายอย่างหนึ่งที่สำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์นับตั้งแต่พ.ศ.2566 โดยมีผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 195,048 คน สูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศ (ร้อยละ 27.28) โดยจำแนกออกเป็นผู้สูงอายุที่เป็นคนพิการ (ร้อยละ 13.68) ผู้สูงอายุติดสังคม (ร้อยละ 17.67) ผู้สูงอายุติดบ้าน (ร้อยละ 0.47) และผู้สูงอายุติดเตียงร้อยละ 0.0076 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้เกิดประเด็นที่สำคัญคือ การดูแลสุขภาพของผูสูงอายุ การมีชีวิตยืนยาวและมีสุขภาพที่ดีจำเป็นต้องมีการเอาใจใส่ การเตรียมพร้อมในเรื่องบุคลากรที่ต้องให้คำแนะนำ ระบบอำนวยความสะดวกต่างๆ [2] โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลเมืองเขลางค์นครพบว่ามีการประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.98 จากประชากรในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นครทั้งหมดสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ทั้งสิ้นจำนวน 15,632 คน อยู่ในเขตตำบลชมพูจำนวน 5,626 คน ตำบลปงแสนทองจำนวน 4,499 คน ตำบลพระบาทจำนวน 2,846 คน และตำบลกล้วยแพะ จำนวน 2,661 คน และมีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 65 ปี ถึง 10,350 คน คิดเป็นร้อยละ 17.43 [3] กล่าวได้ว่าเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็น “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด หรือสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่” (Super-aged Society) ก่อนพื้นที่ส่วนใหญ่ในประเทศ [4] นอกจากนั้นยังมีผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 11,517 คน และมีผู้สูงอายุที่เป็นผู้พิการจำนวนถึง 1,289 คน เป็นผู้ช่วยติดเตียงจำนวน 143 คน ซึ่งตัวเลขเหล่านี้ ยังมีแนวโน้มจะสูงขึ้น กล่าวได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ยังขาดการเตรียมการที่เหมาะสมเพียงพอ ทั้งในแง่การออม การวางแผนการหารายได้หลังเกษียณอายุ จึงทำให้ศักยภาพในการดูแลตนเอง และความสามารถในการเป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นในครอบครัวมีจำกัด

ยิ่งไปกว่านั้นการที่เทศบาลที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตตัวเมืองของจังหวัดลำปาง สภาพพื้นที่เป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นพื้นที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิม กับชีวิตสมัยใหม่ ทำให้ชาวบ้านวิถีชีวิตทั้งในรูปแบบสังคมเกษตร และการทำงานในโรงงาน บริษัทห้างร้าน ทั้งภาคเอกชน และภาคราชการ ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นครทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เพราะต้องตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย อีกทั้งยังอาจเผชิญปัญหา ทั้งบุคลากร และงบประมาณ สำหรับการส่งเสริมดูแลผู้สูงอายุในอนาคตเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ให้เป็นผู้สูงอายุที่สดชื่น มีศักยภาพในการดูแลตนเองในระยะยาว ลดการพึ่งพารัฐ เป็น “เมืองที่ผู้สูงวัยอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต” และสามารถช่วยเหลือพัฒนาสังคมได้ต่อไปนั้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเมืองเขลางค์นครให้เป็นเมืองที่ผู้สูงวัยอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี [5] ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ในทุกช่วงวัยเพื่อพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตในทุกช่วงวัย และการส่งเสริมผู้สูงอายุให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ

การพัฒนาเมืองตามแนวคิด “เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ” (Age-friendly City) การพัฒนาเมืองให้มีความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุแบบองค์รวมที่องค์การอนามัยโลกได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Age-friendly City) [6] หมายถึงเมืองที่มีการจัดสภาวะแวดล้อมที่ง่ายและสะดวกในการเข้าถึงและอยู่อาศัยรวมกันโดยที่สามารถสร้างเสริมให้เกิด ผู้สูงอายุที่กระฉับกระเฉง (Active Ageing) [7] จึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา และความต้องการในการพัฒนาของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร การขับเคลื่อนมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินศักยภาพด้านต่างๆของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยใช้ Core indicators

ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย WHO เพื่อประเมินความเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุของเมือง (Age-friendliness of Cities) จากนั้นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาเมืองที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาวิจัยโดยในบทความนี้ จึงจะนำเสนอบางส่วนของโครงการวิจัยโครงการวิจัย เรื่องการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตจังหวัดลำปาง ในสองประการสำคัญ ประการแรก คือด้านการประเมินบริบทความต้องการ และศักยภาพของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ประการที่สองคือ แนวทางการขับเคลื่อนเมืองที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิตในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร เพื่อเตรียมพร้อมในการผลักดันไปสู่การขับเคลื่อนในระดับนโยบาย และการปฏิบัติของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ให้เมืองเป็นกลไกทางสังคมที่สนับสนุนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอวัตถุประสงค์บางส่วนของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในเขตจังหวัดลำปาง คือ 1) บริบท ความต้องการ และศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง และ 2) แนวทางการขับเคลื่อนเมืองที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต: เทศบาลเมืองเขลางค์นครจังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้นำกรอบแนวคิด “เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ” (Age-friendly City) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมระบบและรูปแบบสังคมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตในเมืองของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในระบบการจัดการเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยมุ่งกรอบโมเดลในการบริหารเมืองและระบบทางสังคมที่สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร แนวคิดเรื่องเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนั้น เป็นผลมาจากกรอบความคิดเรื่องผู้สูงอายุที่กระตือรือร้น (Active Ageing) ของ World Health Organization [8] โดยนิยามว่า Active Ageing เป็นกระบวนการที่สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงระบบสาธารณสุข การมีส่วนร่วมและได้รับความปลอดภัย เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การดำเนินงานในเรื่อง Active Ageing มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและการดำเนินงาน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและระดับชาติซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทั้งด้านกายภาพและสังคมที่ส่งผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรม ปัจจัยเหล่านี้และความเกี่ยวข้องของปัจจัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อทุกกลุ่มวัยที่จะใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข แนวคิดประกอบไปด้วย 8 ด้านหลัก ดังนี้ 1. การสนับสนุนของชุมชนและการบริการสุขภาพ 2. พื้นที่สาธารณะและสิ่งก่อสร้าง 3. การคมนาคมขนส่ง 4. ที่อยู่อาศัย 5. การมีส่วนร่วมทางสังคม 6. การให้ความเคารพและการได้รับการยอมรับ 7. การมีส่วนร่วมกับการงานสาธารณะและการจ้างงาน 8. สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาหลายประการในประเทศไทยซึ่งได้นำเสนอการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งต้องดำเนินการในหลายมิติพร้อมๆ กัน [9-11] กล่าวได้ว่าแนวทางดังกล่าวของ WHO มีความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเมืองของประเทศไทย

เพื่อขับเคลื่อนเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ องค์การอนามัยโลก ได้นำเสนอกรอบการทำงานและชุดของตัวบ่งชี้หลัก (Core Indicators) เพื่อจะเอาไปใช้ในการกำกับ และประเมินกระบวนการในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ตัวบ่งชี้ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิตของกระบวนการในช่วงปี 2012 - 2015

รวมถึง การทบทวนวรรณกรรม การประชุมหารือระหว่างผู้เชี่ยวชาญ และการกรณีศึกษาจาก 40 ชุมชนใน 15 ประเทศ จากนั้นจึงนำไปทำโครงการนำร่องกับ 15 ชุมชนใน 12 ประเทศ กรอบการทำงาน (Framework) ที่เกิดขึ้น ได้ให้มุมมองที่หลากหลายมิติ ในความพยายามร่วมกันที่จะทำให้เกิดเมืองที่มีความเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ รวมไปถึงทำให้สุขภาพ และความเป็นอยู่ของคนในเมืองดีขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีความเข้าใจ ในการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนของรายลของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถเลือกตัวบ่งชี้มาใช้กระบวนการ ด้านกลยุทธ์การพัฒนาเมืองได้ นอกจากนี้WHO ได้เสนอมาตรวัดความเป็นมิตรของเมือง (Measuring the Age-friendliness of Cities) [12] และตัวบ่งชี้หลัก (Core Indicators) ประกอบไปด้วยตัวชุดตัวบ่งชี้ย่อย ซึ่งจะตอบสนองได้ดีต่อเป้าหมายภายในของเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในชุมชน ชุดของตัวบ่งชี้นี้ จะช่วยให้ข้อมูล ในการกำหนดทิศทางกลยุทธ์เพื่อจะนำไปสู่ความเป็นเมือง ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้ โดยตัวบ่งชี้หลัก (Core Indicators) ประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลักคือ 1. ความเสมอภาค (Equity) 2. ความสามารถในการ เข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Accessibility of the Physical Environment) และ 3. ความทั่วถึงของ สภาพแวดล้อมทางสังคม (Inclusiveness of the Social Environment) โดยในการศึกษารครั้งนี้ ได้นำแนวคิด หลักดังกล่าวมาใช้ในการ ในการศึกษาการกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ให้ประสบความสำเร็จในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร และศึกษาข้อจำกัดของระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนวทางพัฒนาเทศบาลเมืองเขลางค์นครไปเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ในเขตจังหวัดลำปาง” ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบบันทึก การประชุมกลุ่มย่อย ระบุเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ในรูปแบบการวิจัยแบบพร้อมกัน (Convergent Parallel Design) ซึ่งเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกันกับเชิงปริมาณ โดยให้ความสำคัญการวิจัยทั้งสองแบบ และนำผลมารวมกันในช่วงการแปลผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น พื้นที่วิจัย คือ เขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลกล้วยแพะ ตำบลชมพู ตำบลปงแสงทอง และตำบลพระบาท โดยประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research ดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการสำรวจ ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ซึ่งครอบคลุม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลกล้วยแพะ ตำบลชมพู ตำบลปงแสงทอง และตำบลพระบาท

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณขนาดตัวอย่างมี จำนวนรวมทั้งสิ้น 15,632 คน ขนาดตัวอย่างถูกกำหนดโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ส่งผลให้ได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำบล แล้วกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละตำบลตามสัดส่วนของประชากร (In Proportion

to Size) ดังนี้ ตำบลกล้วยแพะ 68 คน ตำบลชมพู 144 คน ตำบลปลงแสนทอง 115 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาเฉพาะสำหรับงานวิจัยนี้ ครอบคลุมประเด็นหลักได้แก่ 1.การประเมินศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ 2.การสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะเชิงปริมาณของปัญหาในแต่ละประเด็น และสนับสนุนข้อค้นพบเชิงคุณภาพในขั้นตอนต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิด ความเชื่อ ประสพการณ์ และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างทางสังคม การปฏิบัติจริงในพื้นที่ และศักยภาพของชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” หมายถึง กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ หรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายและแนวทางการจัดการด้านผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. กลุ่มภาครัฐ จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคลากรที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ โดยให้เกณฑ์ในการพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ และประสพการณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บริหารเทศบาลเมืองเขลางค์นคร 1 คน สมาชิกสภาเทศบาลที่ดูแลด้านสังคม 3 คน หัวหน้าหรือตัวแทนจากกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ 2 คน หัวหน้าหรือตัวแทนกองสวัสดิการสังคมเทศบาลจำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร 3 คน 2. กลุ่มภาคประชาชนและภาคชุมชน จำนวน 20 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาจากบทบาทความเป็นผู้นำชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และกลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการผู้สูงอายุของท้องถิ่น และการเป็นตัวแทนที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชนในแต่ละตำบล 4 คน ปราชญ์ท้องถิ่น หรือผู้นำทางวัฒนธรรมในชุมชน 2 คน ตัวแทนผู้สูงอายุในแต่ละตำบล ที่มีส่วนร่วมโครงการด้านผู้สูงอายุ 8 คน และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) 3 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 3 คน รวมจำนวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยเชิงคุณภาพ: 30 คน

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้เข้าร่วมในกระบวนการ ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 3 ครั้ง ๆ ละประมาณ 10 คน และบางรายเข้าร่วมในการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนมุมมอง ความคาดหวัง และข้อเสนอในการพัฒนาแผนและแนวทางการขับเคลื่อนจัดการทางสังคมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุอย่างแท้จริงการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 3 ครั้ง กลุ่มละประมาณ 10-15 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลต่อเนื่องจนถึงจุดที่ข้อมูลเริ่มซ้ำซ้อนหรือ อิ่มตัว (Data Saturation) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 13 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสกัดแนวคิดหลักจากคำให้สัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่ม และบันทึกภาคสนาม เพื่อให้สามารถจัดกลุ่มแนวคิด นำไปสู่การสรุปประเด็นสำคัญในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) มาใช้ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการศึกษา ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันถึงความถูกต้องของข้อมูล โดยพิจารณาจากเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากช่วงเวลา สถานที่ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่แตกต่างกัน และใช้กลุ่มตัวอย่างหลากหลายกลุ่ม นอกจากนี้ ยังใช้การตรวจสอบสามเส้าการตรวจสอบสามเส้าด้วยหลายวิธี (Methodological Triangulation) เช่น การใช้ Focus Group Discussion และ In-depth Interview เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อค้นพบ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลมีความสอดคล้องและสามารถยืนยันซึ่งกันและกันได้ อีกทั้งยังใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยใช้ผู้วิจัยหลายคนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเปรียบเทียบกันและได้รับข้อมูลที่เป็จริงมากที่สุด หลักการอีกประการหนึ่งที่ผู้นำมาใช้คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาข้อมูลเอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรสูงอายุใน เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทความ โดยมีข้อค้นพบสำคัญ 2 ประการ คือ 1) บริบท ความต้องการ และศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง และ 2) การขับเคลื่อนเมืองที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต: เทศบาลเมืองเขลางค์นครจังหวัดลำปาง

บริบท ความต้องการ และศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยพื้นที่จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลกล้วยแพะ ตำบลชมพู ตำบลปงแสงทอง และตำบลพระบาท แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 64 ชุมชน จำนวนประชากรทั้งหมด 59,660 คน เทศบาลเมืองเขลางค์นคร ตั้งอยู่เลขที่ 999 หมู่ที่ 12 ถนนสายอินทรีบุรี-เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พื้นที่ในเขตรับผิดชอบมีสภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ สังกัดส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง มีพื้นที่เชื่อมต่อจากใจกลางเมือง เป็นพื้นที่ส่วนขยายทางเศรษฐกิจของเมืองลำปาง จึงมีการตั้งบริษัท ห้างร้าน โรงงานโดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นที่ตั้งของสนามบินลำปาง สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยวัฒนธรรมหลากหลาย ทั้งไทยเมืองไทลื้อ และชาวเข่าชุมชนดังกล่าวยังรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งด้านภาษาและการแต่งกาย สภาพเศรษฐกิจท้องถิ่นหลากหลาย ทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตเซรามิค เครื่องปั้นดินเผา และอุตสาหกรรมอื่นๆ อาทิเช่น อุตสาหกรรมผลิตอาหารกระป๋อง, อุตสาหกรรมกลึงและแกะสลักไม้, อุตสาหกรรมทำเส้นก๋วยเตี๋ยว มีจำนวนโรงงานในเขตพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร รวมทั้งสิ้น 231 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการประกอบพาณิชย์กรรม ร้านอาหารจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค โดยอัตราเฉลี่ยการประกอบพาณิชย์กรรม

ประมาณ 30% ของประชากรทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรม

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร (SWOT Analysis) พบว่า เทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีปัจจัยหลายประการที่เอื้อ ประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

จุดแข็ง (Strength) เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีอาคารสถานที่ที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา ผู้สูงอายุ มีอาคารสำนักงานที่ตั้งอยู่บนเส้นทางการคมนาคมเดินทางได้สะดวก มีศูนย์ผู้สูงอายุซึ่งดำเนินการ จัดอบรมพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ผู้สูงอายุเทศบาลเมือง เขลางค์นคร ซึ่งมีความพร้อมจะพัฒนาภารกิจไปสู่ การเป็นคณะกรรมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้ อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุก็มีความเข้มแข็ง มีรวมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน และร่วมกิจกรรมสาธารณะกันอย่าง สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นจุดแข็งสำคัญในการพัฒนาเมือง นอกจากนั้นเทศบาลเมืองเขลางค์นครมีการทำงานร่วมกับ เครือข่ายในพื้นที่ทั้งสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ด้านสุขภาพ มีศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จำนวน 7 แห่ง มีอาคารศูนย์ สุขภาพชุมชนรองรับกิจกรรมการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข ผู้บริหารเทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้สูงอายุ

จุดอ่อน (Weakness) เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีพื้นที่ความรับผิดชอบกว้างขวาง ทำให้การพัฒนา สภาพแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุทำได้ไม่ทั่วถึง ในด้านสุขภาพแม้จะมี การดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง แต่ยังขาดเครื่องมือสำหรับการบำบัดฟื้นฟูสำหรับผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงในระยะยาว นอกจากนั้น สภาพสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีโรงงาน ร้านค้า ปะปนกับพื้นที่ทำการเกษตร ชุมชนมีคน หลากหลายกลุ่ม หลากหลายช่วงวัย บางกลุ่มยังขาดมีส่วนร่วมกับชุมชน

โอกาส (Opportunity) การพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นหนึ่ง ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐ หลายครั้งดำเนินการผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นโอกาสให้ประชาชน เข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐหลากหลายรูปแบบ และมีงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกที่สามารถนำมาในการ พัฒนาผู้สูงอายุ เช่น สสส./ศูนย์อนามัย/สถาบันการศึกษาในพื้นที่ นอกจากนี้รัฐบาลให้การสนับสนุนนโยบาย มีเครือข่ายจิตอาสาทั้งภาครัฐ และเอกชน ทั้งในและนอกพื้นที่พร้อมร่วมกิจกรรมด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

อุปสรรค (Threats) อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุคือในด้านการบริหารจัดการภาครัฐยังมี ข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือเนื่องจากติดขัดกับกฎหมาย ระเบียบ ของหน่วยงานราชการอื่น ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่ดินและสิ่งปลูกสร้างทำให้รายได้ของเทศบาลลดลง ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการต่อเนื่อง การที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยประชากรวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัย แรงงานมีแนวโน้มลดลง ครอบครัวยิ่งเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลต่อความเข้าใจกันระหว่างคนต่างช่วงวัย

กระบวนการต่อมา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความต้องการของประชากรผู้สูงอายุในเทศบาล เมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง และกำหนดลำดับความสำคัญในการพัฒนาเมืองให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดย อาศัยกรอบแนวคิด “เมืองมิตรกับผู้สูงอายุ” (Age-friendly City) และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชากร

กลุ่มเป้าหมาย เห็นได้ว่าการต้องการในการพัฒนาในภาพรวมในแต่ละด้านอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน โดยมีความต้องการพัฒนาด้านการเดินทางและขนส่ง การมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านข้อมูลสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร และ บริการชุมชนและสุขภาพ เป็นประเด็นที่ผู้สูงอายุ ต้องการให้ความสำคัญในการพัฒนามากที่สุด ขณะที่การพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน การยอมรับนับถือและการมีส่วนร่วมในสังคม มีความต้องการในระดับใกล้เคียงกันดังแสดงใน Figure 1

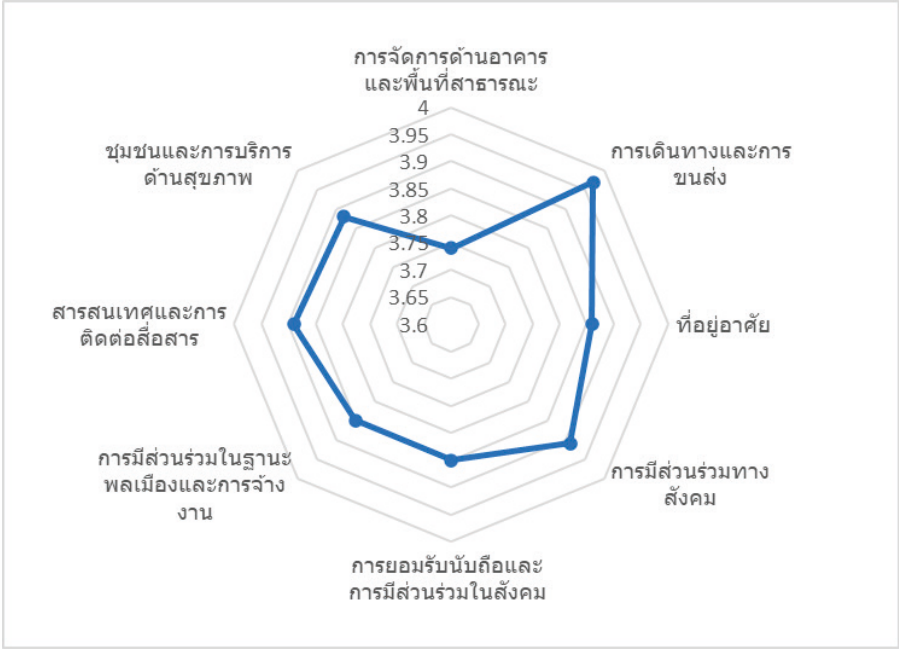

Figure 1. The Level of Development Needed to Transform Khelang Nakhon Municipality into an Age-friendly City
Source: Created by the authors

เมื่อทำการศึกษารายประเด็นโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่พบว่าประเด็นที่ชุมชนต้องการในการพัฒนาในแต่ละด้าน มีดังนี้ ประการที่ 1. ด้านการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่เข้าถึงได้: การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะที่ราคาสมเหตุสมผลและสะดวกสบายเป็นสิ่งสำคัญ กลยุทธ์สำคัญประกอบด้วย การปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะให้ราคาเหมาะสม เส้นทางครอบคลุมจุดสำคัญตามสถานที่ที่ผู้สูงอายุจำเป็นในการใช้บริการเช่น สถานที่ราชการ โรงพยาบาล ยานพาหนะที่สะดวกสบาย และเอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ หรืออาจมีบริการทางเลือกในการเดินทางจากอาสาสมัครในชุมชน

ด้านที่ 2. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัย: มิติที่สำคัญรองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่กลางแจ้งและอาคารที่ออกแบบให้รองรับผู้สูงอายุ เช่น ทางเดินที่สะดวกสบาย พื้นที่สีเขียวเพียงพอเพื่อช่วยลดปัญหาหมอกควัน ร่มเงาที่จัดรถ และอาคารและสถานที่สาธารณะที่ออกแบบให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและผู้พิการเข้าถึงได้ง่าย ทางลาด รวมไปถึงพัฒนาพื้นที่และบริการ เช่น พื้นที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน มีบริการให้ยืมรถเข็นในสถานที่ราชการ เป็นต้น

ความต้องการด้านที่ 3. คือการมีส่วนร่วมทางสังคม: การสร้างสังคมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ถือเป็นอีกหนึ่งความต้องการสำคัญ แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการดำเนินการที่ตื้ออยู่แล้วก็ตาม ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลายและเปิดกว้างสำหรับทุกเพศทุกวัย การจัดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ตอบสนองความสนใจและความต้องการที่แตกต่างกัน รวมถึงการขยายจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน และพยายามเข้าถึงผู้สูงอายุที่อยู่โดดเดี่ยว

ด้านที่ 4. ระบบบริการสุขภาพและการดูแลสุขภาพ: การให้บริการชุมชนและบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่ผ่านมามีคุณภาพค่อนข้างดีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการพัฒนาการให้บริการ โดยเฉพาะการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเอง การดูแลโดยชุมชนและครอบครัว การสนับสนุนจากอาสาสมัคร การให้ความรู้แก่ผู้ดูแล และการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในกรณีฉุกเฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลผู้สูงอายุป่วย ไร้ญาติ และผู้ด้อยโอกาส รวมไปถึงพัฒนาบริการใหม่ๆ เช่น มีโครงการให้แพทย์ พยาบาล พบผู้ป่วยสูงอายุที่บ้าน พัฒนาระบบแจ้งเตือนผู้ป่วยในการพบแพทย์ตามนัด

ความต้องการในการพัฒนาประการต่อมาคือ ด้านที่ 5. การเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศ: การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ โดยทำข้อมูลให้ง่าย สั้น ได้ใจความ เข้าใจง่ายผ่านหลายช่องทาง การส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ รวมถึงทักษะที่จะป้องกันการหลอกลวงออนไลน์

ด้านที่ 6. ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม การศึกษาพบว่าจำเป็นต้องให้การสนับสนุนด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (เช่น การติดตั้งราวจับใน ทางลาด ราวจับในห้องน้ำบ้าน) ผู้สูงอายุบางท่านอาศัยอยู่ในบ้านทรงสูง หรือบ้านสองชั้น มีความประสงค์อยู่อาศัยอยู่ในบ้านชั้นเดียว หรือ ปรับปรุงพื้นที่ชั้นล่างในการพักอาศัย รวมถึงการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ราคาเหมาะสม และการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย

ด้านที่ 7. การได้รับการยอมรับและการรวมกลุ่ม: ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ได้รับการยอมรับการให้เกียรติเป็นอย่างดี แนวทางที่ควรดำเนินการต่อไปคือ การสร้างพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุเห็นว่าการจะได้รับการยอมรับจากสังคมนั้น ส่วนสำคัญย่อมมาจากตัวผู้สูงอายุเอง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้สูงอายุประพฤติตนและวางตนอย่างมีคุณค่า เป็นแบบอย่างที่ดี ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ความต้องการด้านสุดท้าย ที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญคือ 8. โอกาสในการทำงานและการมีส่วนร่วมในสังคม: จากการประเมินข้อมูลด้านรายได้ของผู้สูงอายุสะท้อนให้เห็นว่า มีผู้สูงอายุต้องทำงานหลังอายุ 60 ปี ถึงร้อยละ 36 ที่ยังคงต้องทำงานหารายได้ ขณะที่ผู้สูงอายุมีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท จำนวนถึงร้อยละ 30.5 และกลุ่มที่มีรายได้ 1,000 - 3,000 บาท ก็มีจำนวนถึงร้อยละ 20 สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุครึ่งหนึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ควรให้ความสำคัญ โดยควรดำเนินการจัดตั้งระบบทะเบียนความสามารถของผู้สูงอายุ การส่งเสริมอาชีพเสริม การจัดตั้งกลุ่มอาชีพในผู้สูงอายุ เพื่อสร้างรายได้ เป็นแนวทางที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญ ตลอดจนการสร้างโอกาสในการทำงาน รวมทั้งการเพิ่มเบี้ยยังชีพ และการได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ สามารถดูแลครอบครัว

บุตรหลาน ทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่กระตือรือร้นได้

ขณะที่การประเมินศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง โดยในภาพรวม มีศักยภาพในทั้ง 3 ประเด็นตามเกณฑ์ของ Who คือ 1. ความเสมอภาค (Equity) 2. ความสามารถในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Accessibility of the Physical Environment) และ 3. ความทั่วถึงของสภาพแวดล้อมทางสังคม (Inclusiveness of the Social environment) อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ และการพัฒนาผู้สูงอายุที่ผ่านมา นั้นทำให้เทศบาลเมืองเขลางค์นคร มีพื้นฐานการพัฒนาผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้ อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุ มีระดับการประเมินต่ำกว่า ประเด็นอื่นเล็กน้อยคือมีค่า เท่ากับ 3.58 ขณะที่ระดับการประเมิน ด้านความเสมอภาค และความสามารถในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีค่า เท่ากับ 3.77 และ 3.72 จากข้อมูลที่ได้รับ เห็นได้ว่าความต้องการในการพัฒนาในภาพรวมในแต่ละด้านอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

กล่าวได้ว่า เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง เป็นเมืองที่มีศักยภาพสูงในด้านการให้ความเคารพ และการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงการทำให้ทางเดินและที่พักอาศัยสะดวกสบายและปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการบริการรถรับส่งสาธารณะและการจ้างงานที่มั่นคงสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาต่อไปในด้านเศรษฐกิจและการจ้างงานเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น

การขับเคลื่อนเมืองที่ผู้สูงวัยอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต: เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

แนวทางและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเพราะแผนยุทธศาสตร์จะช่วยกำหนดแนวทางตามศักยภาพและความต้องการที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและชุมชนในพื้นที่ สำหรับการศึกษาครั้งนี้พบว่า วิสัยทัศน์ที่ควรเป็นในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นครคือ “เมืองที่ผู้สูงอายุพำนักรอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต” หมายถึงเมือง ที่มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในเมืองที่ดี สะดวก ปลอดภัย กับการใช้ชีวิตผู้สูงอายุ มีชุมชนที่เข้มแข็งส่งเสริมการให้เกียรติและมีความเข้าใจระหว่างวัย เพิ่มโอกาสในการมีงานทำเพื่อสร้างคุณค่าต่อสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน และตัวผู้สูงอายุเองในการดูแลรักษาสุขภาพและสุขภาพจิตใจ เพื่อให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยจนกระทั่งสูงอายุในวัยที่เต็มได้ตลอดทุกช่วงชีวิต (Ageing in Place) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 3 ประการคือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาสภาพแวดล้อม และที่อยู่อาศัย ให้สะดวกปลอดภัยเหมาะสมกับการใช้ชีวิตในระยะยาวของผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในชุมชนระหว่างคนต่างช่วงวัย สร้างคุณค่าทางสังคม และพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ผู้สูงอายุ ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการข้อมูลที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยตนเอง บนฐานของชุมชน

การดำเนินการขับเคลื่อนเมืองที่ผู้สูงวัยอาศัยอยู่อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต นอกจากการมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุแล้ว การขับเคลื่อนนโยบายในระดับท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ ก็ต้องอาศัยกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานบนฐานข้อมูล (Data-driven Operations) การดำเนินการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องอาศัยฐานข้อมูลข้อเท็จจริงทั้งในกระบวนการวางแผน และ การติดตามข้อมูลเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อการพัฒนา มีการพัฒนาดัชนีติดตามผู้สูงอายุ (Global Age Watch Index) หลายเมืองที่ต้องการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จึงมีการพัฒนาดัชนีของเมืองตนเอง เช่นกรณีของฮ่องกงก็มีการพัฒนา Hong Kong Elder Quality of Life Index (HKEQOL Index) ในปี 2016 [13] นั้นเพราะการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับความต้องการในชุมชน เพื่อที่จะกำหนดพื้นที่และวิธีการพัฒนา รวมถึงประเมินความเปลี่ยนแปลงของเมืองที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาดัชนีผู้สูงอายุของตนเอง (Age Watch Index) จากนั้นทำการประเมินคะแนนพื้นฐาน (Baseline Assessment Score) เพื่อที่หลังจากดำเนินการพัฒนา สามารถกำหนดประเด็นและพื้นที่การพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง

2. ใช้วิธีการจัดการจากรากฐาน (Grass Roots Management) กระบวนการต่อมาคือการขับเคลื่อนด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง กระบวนการนี้เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้สูงอายุจากผู้รับบริการมาเป็นตัวแสดงสำคัญในการสร้างสรรค์ชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีจุดแข็งสำคัญอยู่ที่การมีศูนย์ผู้สูงอายุ และมีกรรมการบริหารสูงผู้สูงอายุ ตลอดจนชมรมผู้สูงอายุในระดับชุมชนต่างๆ จึงมีรากฐานการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง ปัจจัยสำคัญคือการผสมผสานเครือข่ายเหล่านี้เข้าด้วยการพัฒนาเป็นคณะกรรมการในการขับเคลื่อนเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการรับรู้ของชุมชนในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน จัดกิจกรรมนำเสนอแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุให้เป็นประเด็นสนทนาในชุมชน แบ่งปันประเด็นในการพัฒนา ร่วมเสนอความคิดเห็น วางแผนและดำเนินการขับเคลื่อนโครงการต่างๆ ตามแผนที่พัฒนาขึ้น

3. ดำเนินงานแบบเครือข่ายหลายภาคส่วน (Multi-sectoral Network) ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำโครงการต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งภาคส่วนต่างๆออกเป็น 5 ภาคส่วน โดยแต่ละภาคส่วนจะมีบทบาทหลักต่างกัน เช่น 1. เทศบาลเมืองเขลางค์นคร เป็นหน่วยงานหลักในการนำเอาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุผนวกเข้ามาสู่แผนพัฒนาเมือง จากนั้นทำหน้าที่ประสานงาน นำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ 2. สถาบันการศึกษามีบทบาทสนับสนุนในโครงการที่อาศัยความรู้ 3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานภาครัฐอื่น เนื่องจากหลายโครงการต้องเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ 4. ชุมชนและภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคม เช่น มูลนิธิ ผู้ประกอบการทางสังคม องค์กรพัฒนาสังคม (NGO) และประชาชนในชุมชน สามารถบูรณาการความร่วมมือกับเทศบาลเมืองเขลางค์นครได้ในประเด็นการพัฒนาที่สอดคล้องกัน นอกจากนั้นการให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน จากองค์กรหรือมูลนิธิ 5. สื่อ การร่วมมือกับสื่อมวลชนช่องทางต่างๆ มีความสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดและการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

4. การดำเนินการอย่างยั่งยืน (Sustainable) พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุคือ เป็นการดำเนินการระยะยาวที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การจะสร้างความยั่งยืนของยุทธศาสตร์จำเป็นต้องให้ความสำคัญ

กับการดำเนินการ 2 ประการ 1) การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ นำเสนอภาพความคืบหน้าของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ช่วยในการธำรงรักษาการมีส่วนร่วมทั้งจากชุมชน และองค์กรภาคส่วนอื่น 2) การพัฒนาระบบการร่วมสะท้อนผล (Internal Feedback Cycle) การมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็น การให้ผลสะท้อนกลับจากภาคประชาชน อาสาสมัครและองค์กรภาคส่วนต่างๆ ในตลอดทั้งกระบวนการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาในระหว่างดำเนินการ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินการอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

เทศบาลเมืองเขลางค์นครเป็นเมืองขนาดกลาง มีสภาพแวดล้อมทั้งเมืองทั้งชนบท ชุมชนมีความสัมพันธ์กันเข้มแข็ง ขณะเดียวกันการขาดบริการสาธารณะในการเดินทาง เนื่องจากปัญหาขอบเขตอำนาจหน้าที่และงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ จากสภาพทางสังคมที่ขาดการจัดการทางการเงิน เป็นประเด็นที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ โดยควรดำเนินการทั้งในการแก้ไขปัญหาระยะสั้น เช่นการจัดอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือด้านการเดินทาง หรือหารี้อกับผู้ประกอบการในพื้นที่ซึ่งมีโรงงาน บริษัทห้างร้านตั้งอยู่ในการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ ตลอดจนการพัฒนากลุ่มอาชีพ และส่งเสริมพื้นที่และโอกาสทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกัน การเตรียมความพร้อมด้านการเงินในระยะยาว ก็เป็นความจำเป็น ในการลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต [14] จากผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร พบว่า ความต้องการในการพัฒนามีอยู่ในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการคมนาคมขนส่ง การมีส่วนร่วมทางสังคม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และระบบบริการ โดยผลการประเมินสะท้อนว่าเทศบาลมีศักยภาพสูงด้านความเสมอภาคและการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจและระบบขนส่งสาธารณะ ขณะเดียวกัน การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ความต้องการดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้านหลัก ได้แก่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย การส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาระบบบริการข้อมูลและการดูแลสุขภาพ ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มุ่งศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเมืองให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่อาศัยได้อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต ผลการวิเคราะห์ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของเทศบาลในการดูแลผู้สูงอายุ แต่ยังถูกนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญ ในการกำหนดแนวทางและกลไกการขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

การที่เทศบาลเมืองเขลางค์นคร เป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เห็นได้จากผลการประเมินศักยภาพในการพัฒนาไปสู่เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร สะท้อนให้เห็นว่าเทศบาลเมืองเขลางค์นครมีการพัฒนาด้านต่างๆอยู่ในระดับที่ดี อย่างไรก็ตามยังมีข้อว่างในการพัฒนาที่ยังจำเป็นต้องดำเนินการต่อไป เช่นความสะดวกในการใช้รถเข็นเดินทางผ่านทางเท้าและสถานที่ใกล้เคียง และ ความเพียงพอของบริการรถรับส่งสาธารณะ นอกจากนั้นประเด็นเกี่ยวกับการจ้างงานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นปัญหา ผู้สูงอายุมีรายได้ไม่มากพอ และขาดเงินสะสมเพียงพอที่จะทำให้เกิดความมั่นคง [15] อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนบริการทางสังคมด้วยการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมและชุมชน กรณีของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ปัจจัยสำคัญที่สุดคือ เครือข่ายความร่วมมือของชุมชน [16] ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการรับรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีของคนในชุมชน โดยอาศัยการสร้างการร่วมมือจากชุมชนด้วยกระบวนการ

จากรากฐาน (Grass Roots Management) เพื่อสร้างรากฐานสำคัญในการพัฒนาเมือง การรณรงค์ และสร้างการยอมรับในแนวคิดการเป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นบทบาทที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ นั้นเพราะการตระหนักถึงความสำคัญ มีความจำเป็นต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนบริการทางสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรพัฒนาระบบการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับเมืองเพราะการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เป็นการดำเนินการพัฒนาในแนวราบ โดยให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุโดยความร่วมมือจากทั้งผู้สูงอายุ และชุมชนท้องถิ่น [17] เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนบริการสาธารณะให้หลากหลายและสอดคล้องความต้องการที่แตกต่างกันในบริบทพื้นที่ นอกจากนั้นการพัฒนาผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับกระบวนการบริหารบ้านเมืองแนวใหม่ (New Public Governance) ดังแนวโน้มในหลายประเทศเช่นประเทศญี่ปุ่น ที่พยายามปรับเปลี่ยนการดูแลผู้สูงอายุจากการจัดการของภาครัฐไปสู่การดูแลของชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพักอาศัยในบ้านและในชุมชนให้นานที่สุด [18]

2. ภาครัฐควรให้การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการปรับเปลี่ยนมาตรการเพิ่มประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับลดข้อจำกัดเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้น มีองค์กร และแพลตฟอร์มที่ทำหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือ และกระตุ้น (Nudging) ให้ผู้ประกอบการจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้น รวมถึงมีศูนย์การส่งเสริมทักษะในการทำงาน และจัดหางานสำหรับผู้สูงอายุ โดยมอบอำนาจ หรือกระจายการดำเนินงานในระดับจังหวัด หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากจำนวนคนวัยกลางคน และผู้สูงอายุที่ต้องการหารายได้ จะมีจำนวนมากขึ้นทุกขณะ [19]

3. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน หรือ คณะกรรมการดำเนินการขึ้นโดยเฉพาะเป็น คณะกรรมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ กรรมการอาจประกอบไปด้วยตัวแทนผู้สูงอายุจากระดับตำบล และหมู่บ้าน ตัวแทนจากเทศบาล ตัวแทนจากภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐด้านผู้สูงอายุ และสถาบันการศึกษา นั้นเพราะกลไกการขับเคลื่อนตามข้อเสนอในการศึกษาค้นคว้านี้ ใช้วิธีการพัฒนาตัวแทนผู้สูงอายุ เพื่อสร้างการรับรู้ ความร่วมมือ และความเข้าใจในพื้นที่เป็นรากฐาน และเป็นแรงสนับสนุนจากประชาชนสำคัญในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

4. เพื่อให้เห็นผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การร่วมติดตามประเมินผลโดยผู้สูงอายุเอง การปรับตัวชีวิตเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งควรมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ ทุกระยะ 2-3 ปี และเปรียบเทียบกับการประเมินคะแนนพื้นฐาน (Baseline Assessment Score) เพื่อให้เห็นระดับความก้าวหน้าในการพัฒนา และช่องว่างที่ต้องทำการพัฒนาต่อในอนาคต

สรุปได้ว่า การพัฒนาเมืองเขลางค์นครให้เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ต้องอาศัยการดำเนินการอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง เทศบาลเมืองเขลางค์นครมีโอกาสในการพัฒนาเพื่อให้เมืองมีความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น เช่น การขาดบริการสาธารณะสำหรับการเดินทางและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่ต้องการทั้งการแก้ไขปัญหาระยะสั้น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมทางการเงินแก่ผู้สูงอายุในระยะยาว การพัฒนานโยบายผู้สูงอายุโดยมีส่วนร่วมจากประชาชน การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม และการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ รวมถึงการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เป็นปัจจัยสำคัญเพื่อความสำเร็จในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

References

- [1] HelpAge International. (2015). *Global AgeWatch Index 2015: Insight report*. <http://www.helpage.org>
- [2] Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Population projections for Thailand (Revision)*. Amarin Corporations Public Company Limited. (In Thai)
- [3] Khelang Nakorn Municipality. (2025, December 31). *Number and age range of the population in Khelang Nakorn Municipality*. Lampang. (In Thai)
- [4] Department of Older Persons. (2023). *Situation of the Thai older persons 2023*. Ministry of Social Development and Human Security. (In Thai)
- [5] Government Digital Transformation. (2018). *The national strategy*. <https://pub.nstda.or.th/gov-dx/national-strategy-2561-2580/> (In Thai)
- [6] World Health Organization. (2017). *Global strategy and action plan on ageing and health*. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/aarp-program-evaluation-step-by-step-guide/>
- [7] World Health Organization. (n.d.). *Age-Friendly in practice*. Retrieved September 12, 2023, from <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/age-friendly-practices/>
- [8] World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241547307>
- [9] Poonual, D., et al. (2014). *A development of healthy ageing city model*. *Journal of Health Education*, 37(126), 83–101. <https://he01.tcithaijo.org/index.php/muhed/article/download/174642/125022/493385> (In Thai)
- [10] Suwanprasop, N. (2018). *Development guidelines for an age-friendly community in physical and environmental aspects: A case study of Rangsit Municipality*. [Master's thesis, Thammasat University]. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/501057/42407fd5c617cc49d54fd8ae3715a93e?Resolve_DOI=10.14457/TU.the.2018.1576 (In Thai)
- [11] Phoochinda, W., et al. (2017). *Development of environmental management model by the aging people in rural areas in Thailand*. National Institute of Development Administration. <http://164.115.27.97/digital/files/original/7ecd37f35595a6c115af-def8756893b4.pdf> (In Thai)
- [12] World Health Organization. (2015). *Measuring the age-friendliness of cities: A guide to using core indicators*. World Health Organization.

- [13] CUHK Jockey Club Institute of Ageing. (2023). *Strategies for creating an age-friendly city: Hong Kong as a case study*.
- [14] Suwanprasop, N., & Tontisirin, N. (2020). *Assessing the appropriateness of and development guidelines for an age-friendly community in physical aspect: A case study of Rangsit Municipality*. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 17(1), 157–172. <https://doi.org/10.56261/jars.v17i1.175203> (In Thai)
- [15] Thongpan, K. (2013). *Opportunities and challenges in developing an age-friendly city: Comparing three cases of Nakhon Si Thammarat, Songkhla, and Suratthani provinces*. [Master's thesis, Prince of Songkla University]. Prince of Songkla University Institutional Repository. <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/11445/1/418304.pdf> (In Thai)
- [16] Worapompong, et al. (2020). *Aging in place*. *Journal of Suvannabhumhi Institute of Technology*, 6(2), 540–549. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/download/243795/166940> (In Thai)
- [17] Petchsawang, P. (2017). *Aging society: Consequences and suggestions from HRM perspectives*. *Journal of Thai Population Association*, 5(2), 89–91. (In Thai)
- [18] Siriprakob, P. (2017). *Lesson learned from the public management of Japan's super-aged society: Looking through three paradigms in public administration*. *Japanese Studies Journal*, 7(2), 39–61. (In Thai)
- [19] National Statistical Office. (2023). *Summary of key findings on the employment of the elderly in Thailand 2023*. Ministry of Digital Economy and Society. (In Thai)